

**Оксана Назарчук,**

доктор філософії в галузі права (PhD),  
доцентка, доцентка кафедри приватного  
права Юридичного інституту Київського  
національного економічного університету  
імені Вадима Гетьмана.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5849-3758>

**Дмитро Герасимов,**

здобувач першого (бакалаврського) рівня  
вищої освіти, Київського національного  
економічного університету імені Вадима  
Гетьмана.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6546-3604>

## ЧИННИКИ НИЗЬКОЇ ЗАЛУЧЕНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ДО СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ

У статті визначено специфіку нормативно-правового регулювання та практичні аспекти функціонування ринку приватних пенсійних накопичень в Україні на тлі загострення сучасних макроекономічних та демографічних викликів. На основі моніторингу поточних тенденцій констатовано, що перший (солідарний) рівень національної пенсійної системи внаслідок руйнівного впливу повномасштабної військової агресії РФ, катастрофічного відтоку трудових ресурсів за кордон та прогресуючого старіння нації стрімко втрачає фінансову стійкість, що генерує довгострокові загрози дефіциту бюджетних коштів. Обґрунтовано, що за подібних обставин об'єктивною необхідністю стає модернізація третього рівня – інституту недержавного пенсійного страхування, який, попри свій високий потенціал, досі не набув ознак масового соціального інструменту в Україні.

Методологічну основу дослідження становить поєднання методів системного структурування, компаративно-правового та формально-юридичного аналізу. Застосований інструментарій дозволив об'єктивно оцінити поточну інфраструктуру недержавного пенсійного забезпечення в Україні, здійснити аудит чинного законодавчого масиву, а також теоретично виокремити й класифікувати ключові деструктивні чинники, що стримують динамічний розвиток зазначеного правового інституту.

Висвітлено організаційні засади індивідуального капіталоутворення в Україні та детально проаналізовано фіскальні преференції. Проведено ґрунтовне порівняльне дослідження вітчизняної практики та передового європейського досвіду на прикладі високоефективної пенсійної моделі Нідерландів. У результаті компаративного аналізу розкрито ключові правові та фінансові важелі стимулювання громадян до участі у недержавному пенсійному страхуванні, зокрема через систему податкових вирахувань. На основі отриманих даних встановлено, що низька залученість українців до накопичувальних програм зумовлена тривалою кризою довіри суспільства до фінансових інституцій, низьким рівнем реальних доходів і фінансової грамотності населення, а також відсутністю гнучких державних стимулів і довгострокових планів співфінансування.

На основі узагальнення результатів дослідження окреслено стратегічні напрями вдосконалення системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні. До них віднесено: удосконалення українського законодавства із правом ЄС; модернізацію організаційної структури недержавних пенсійних фондів; впровадження сучасних механізмів управління пенсійними коштами; запровадження системи ранжування пенсійних фондів, а також технологічну модернізацію наявного сервісу «Пенсійний калькулятор» ПФУ шляхом інтеграції в нього інтерактивних систем моделювання недержавних накопичень з метою підвищення фінансової обізнаності громадян.

Ключові слова: недержавне пенсійне забезпечення, пенсійна система України, недержавний пенсійний фонд, накопичувальні програми, фінансова грамотність населення, соціальне забезпечення, демографічні виклики, податкові стимули, європейський досвід.

**Nazarchuk O., Herasymov D.**

***Factors of low population involvement in the non-state pension system in Ukraine through the prism of European practice***

*This article examines the specific features of the regulatory framework and the practical aspects of the private pension savings market in Ukraine against the backdrop of intensifying contemporary macroeconomic and demographic challenges. Based on monitoring of current trends, it is noted that the first tier of the national pension system is rapidly losing its financial stability due to the devastating impact of full-scale military aggression by the Russian Federation, the catastrophic outflow of labour resources abroad and the progressive ageing of the population which generates long-term threats of budget deficits. It is argued that under such circumstances the modernisation of the third tier – the institution of non-state pension insurance – becomes an objective necessity; despite its high potential, mentioned institution has not taken on the characteristics of a mass social instrument in Ukraine yet.*

*The methodological basis of the study is based on a combination of methods of systemic structuring, comparative legal analysis and formal legal analysis. The tools employed have made it possible to objectively assess the current infrastructure of non-state pension provision in Ukraine, to audit the existing body of legislation and to theoretically identify and classify the key destructive factors hindering the dynamic development of this legal institution.*

*The organisational principles of individual capital formation in Ukraine are examined through the prism of the development of a legal culture of savings. A thorough comparative study of domestic practice and leading European experience has been conducted, using the highly effective Dutch pension model as an example. The comparative analysis reveals the key legal and financial levers for encouraging citizens to participate in non-state pension insurance, in particular through a flexible system of tax deductions and incentives. Based on the data obtained, it has been established that the low participation of Ukrainians in savings schemes is due to a prolonged crisis of public trust in financial institutions, low levels of real income and financial literacy among the population, as well as the absence of effective state incentives and long-term co-financing plans.*

*Based on a synthesis of the research findings, strategic directions for improving the non-state pension system in Ukraine in the context of European integration have been outlined. These include: harmonising Ukrainian legislation with EU law, in particular the implementation of the provisions of Directives 2016/2341 and 2014/50/EU; a radical modernisation of the organisational structure of non-state pension funds by strengthening management accountability and introducing mandatory independent audits; the introduction of innovative asset management tools to enhance returns and diversify risks and the development of a transparent ranking system for pension funds. Particular attention has been paid to the technological modernisation of the existing «Pension Calculator» service of the Pension Fund of Ukraine by integrating interactive modelling systems for non-state savings into it with the aim of overcoming mental barriers and raising citizens' financial literacy.*

**Keywords:** private pension provision, Ukraine's pension system, private pension fund, savings schemes, financial literacy of the population, social security, demographic challenges, tax incentives, European experience.

**Постановка проблеми.** Конституційні імперативи, закріплені у Статті 1 Основного Закону України, визначають статус нашої держави як соціальної, що покладає на публічну владу відповідний обов'язок із формування передумов для гідного існування та всебічного розвитку кожної особи [1]. Практичним вираженням цього принципу виступає суб'єктивне право громадян на належну систему соціального захисту, значення якого зростає у періоди глобальних суспільних і геополітичних змін.

Сучасний устрій пенсійного забезпечення в Україні розгортається в умовах безпрецедентних макроекономічних та демографічних зрушень, зумовлених як руйнівними наслідками повномасштабної військової агресії РФ, так і триваючим звуженням працездатного сегмента соціуму. У подібній ситуації, солідарні механізми першого рівня стрімко втрачають свою фінансово-економічну автономність та стійкість, що актуалізує об'єктивну потребу в інтенсифікації накопичувальних інструментів, зокрема через систему недержавного пенсійного страхування.

Недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ) володіють значним потенціалом для оптимізації видаткової частини державного бюджету країни. Проте, попри наявність первинного нормативно-правового інструментарію, цей правовий інститут наразі не набув масового та системного поширення на національному ринку через сукупність деструктивних чинників, ключовими серед яких є тотальний брак суспільної довіри до фінансових посередників та слабкість фіскальних стимулів з боку держави.

**Аналіз наукових досліджень і публікацій.** Теоретико-правові засади функціонування системи соціального захисту, структури накопичувальних моделей та специфіки приватного пенсійного забезпечення перманентно перебувають в епіцентрі наукового дискурсу багатьох вітчизняних правознавців та економістів, зокрема: специфіку розвитку ринку накопичувального страхування в сучасних турбулентних реаліях,

а також його функціональні переваги й недоліки ґрунтовно аналізували у своїх працях такі дослідники, як Н. В. Бондаренко, С. А. Власюк та С. М. Підпригора [6]. Приватне пенсійне страхування поряд із прикладними аспектами формування податкових переваг для його суб'єктів детально висвітлено у науковому доробку А. В. Крушинської та І. М. Кравець [8]. Вагоме значення має також праця Т. В. Яворської, де було висвітлено актуальні виклики фінансовій та правовій безпеці для учасників ринку недержавного пенсійного забезпечення в Україні [7]. У контексті визначення цільових орієнтирів реформи особливої ваги набувають також наукові позиції В. О. Кваса та А. А. Олешко [5]. Окреме прикладне значення для оцінки прагматичних результатів реформи мають аналітичні розробки Р. Б. Башуцького [9]. Вектор євроінтеграційного оновлення пенсійного законодавства та необхідність адаптації національного правового поля до права ЄС обґрунтовували О. І. Зварич та В. В. Волошин [19]. Своєю чергою, перспективи впровадження інноваційних інструментів фінансового менеджменту, що спрямовані на диверсифікацію ризиків та підвищення прозорості управління пенсійними активами, вивчено О. В. Рудиком [10].

**Мета статті.** Метою цієї статті є системне з'ясування ключових чинників, що стримують популяризацію недержавного пенсійного страхування серед населення України. Кінцевим результатом аналітичного пошуку має стати формулювання теоретично обґрунтованих та практично доцільних напрямів підвищення ефективності зазначеного інституту із залученням позитивного досвіду країн Європейського Союзу.

**Виклад основного матеріалу.** Трансформація вітчизняного інституту пенсійного забезпечення на сучасному етапі відбувається в умовах суттєвих змін демографічного та фінансово-економічного характеру. Зазначені тенденції безпосередньо обмежують стійкість державної системи соціального захисту та звужують його спроможність гарантувати громадянам належні стандарти життя у старості. У сучасних реаліях фіксується стійке скорочення працездатних громадян, що зумовлено як загальним спадом народжуваності, так і безпрецедентними масштабами зовнішньої трудової міграції. Згідно з аналітичними звітами Організації економічного співробітництва та розвитку, військова агресія РФ зумовила вимушене переміщення за межі країни майже чверті населення України. Як наслідок, у 2022–2025 роках загальний демографічний потенціал нашої держави зменшився орієнтовно на 20–25% (що еквівалентно втраті від 8 до 10 мільйонів осіб), тоді як пропозиція на ринку праці скоротилася ще суттєвіше – приблизно на 30–40% [2].

Водночас спостерігається зростання чисельності осіб похилого віку, яке посилює фінансовий тиск на солідарну систему. За подібних обставин перший рівень пенсійної системи, який функціонує як базовий в Україні, поступово втрачає фінансову спроможність. Зважаючи на це, актуальність дослідження зумовлена виникненням реальної загрози для майбутніх пенсіонерів залишитися без стабільного забезпечення в довгостроковій перспективі, оскільки державні виплати дедалі менше покриватимуть навіть мінімальні життєві потреби громадян.

Функціонування інституту приватних пенсійних накопичень в Україні функціонує в межах автономного третього рівня національної системи соціального забезпечення. Правову основу становить фундамент цієї сфери закладено положеннями профільного Закону № 1057-IV, а також суміжними нормативними актами, що регламентують сегмент фінансових послуг та засади державного нагляду і контролю органів публічної влади. Відповідно до нього, система недержавного пенсійного забезпечення ґрунтується на засадах добровільної участі та одночасно є складовою частиною накопичувальної системи пенсійного забезпечення. Метою цього різновиду соціального забезпечення є отримання суб'єктами додаткових пенсійних виплат до першого та другого рівнів пенсійної системи [3].

Спираючись на аналітичні узагальнення Української асоціації інвестиційного бізнесу, варто констатувати, що у другій половині 2025 року на вітчизняному ринку було представлено близько 45 недержавних пенсійних фондів, загальний обсяг капіталу в управлінні яких подолав позначку в 3,5 мільярди гривень [4]. Тому, цільове призначення зазначеного механізму полягає у диверсифікації (розподілі коштів між різними способами їхнього накопичення задля мінімізації ризиків) джерел формування доходів громадян у довгостроковій перспективі, оптимізації фінансового навантаження на державний бюджет та загальному зміцненні соціальної захищеності населення через інструмент розподілу фінансових ризиків.

Так, докорінна відмінність накопичувального принципу від класичного солідарного формату полягає у відмові від перерозподілу грошових потоків між різними поколіннями на користь парадигми персонального капіталоутворення: майбутні виплати безпосередньо залежать від систематичності та обсягу індивідуальних внесків, часового горизонту інвестування та фінансової результативності управління активами. Так, В. О. Квас та А. А. Олешко акцентують увагу на тому, що розвиток інституту

НПФ покликаний надати кожному громадянину реальні важелі безпосереднього впливу на параметри свого майбутнього забезпечення через інструменти стратегічного фінансового планування [5, с. 74].

Формування так званої «другої пенсії» за рахунок накопичувальних програм дозволяє акумулювати капітал, спроможний підвищити сумарний коефіцієнт заміщення втраченого заробітку до рівня 60–70% від обсягу передпенсійної заробітної плати особи [5, с. 77].

Чинне законодавство закріплює чітку організаційну структуру цього ринку, визначаючи коло спеціалізованих суб'єктів, кожен із яких наділений автономним правовим статусом. Безпосереднє накопичення заощаджень здійснюють безприбуткові установи – НПФ; ведення персоніфікованого обліку та адміністрування рахунків покладено на професійних адміністраторів; завдання щодо ефективного розміщення та приросту накопичених коштів у межах дозволених фінансових інструментів реалізують ліцензовані компанії з управління активами, тоді як зберігання активів та контроль за цільовим використанням активів забезпечують акредитовані банки-зберігачі. Правосуб'єктність учасників системи охоплює фізичних осіб (безпосередніх вкладників, які діють у власних інтересах або на користь членів сім'ї), а також суб'єктів господарювання (роботодавців), які мають право здійснювати внески на користь найманого персоналу як вагомий елемент корпоративного соціального пакета.

Процес формування заощаджень передбачає регулярне або одноразове перерахування фінансових ресурсів на індивідуальні рахунки громадян з їх подальшим інвестуванням з метою отримання додаткового доходу. Для мінімізації потенційних ризиків і захисту прав інвесторів вітчизняне законодавство передбачає комплекс імперативних гарантій, серед яких: повне відокремлення пенсійних активів від майна засновників фонду та обслуговуючих компаній, встановлені законодавчі обмеження на диверсифікацію інвестиційного портфеля, обов'язкове ліцензування операторів ринку та безперервний державний нагляд.

Цілком обґрунтованим видається твердження Н. В. Бондаренко, С. А. Власюк та С. М. Підпригори про те, що ключовою проблемою, яка стримує розвиток недержавного пенсійного забезпечення, є відсутність сприйняття її як надійної альтернативи державній системі. Політика у цій сфері зводилася суто до одностороннього наповнення бюджету системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що безпідставно позиціонувалося як реформаторська діяльність. Попри досить високу ставку пенсійних внесків ПФУ, бюджет пенсійного фонду є дефіцитним на постійній основі [6, с. 53].

Необхідно погодитися із думкою науковиці Т. В. Яворської, яка систематизує сучасні виклики правовій та фінансовій безпеці для суб'єктів вітчизняного ринку НПЗ, зокрема: фінансово-економічну кризу; дефіцит коштів у державі; неефективні реформи у фінансовій сфері та зростання кількості пенсіонерів. Окрему увагу авторка приділяє поглибленню демографічного дисбалансу, за якого пропорція між платниками соціальних зборів та отримувачами виплат фактично досягла критичного співвідношення – майже 1:1 [7, с. 166–167].

Так, А. В. Крушинська та І. М. Кравець обґрунтовують доцільність запровадження механізму щорічної компенсації податку на доходи фізичних осіб для суб'єктів, які є власниками довгострокових полісів накопичувального страхування [8, с. 173–174]. Натомість Р. Б. Башуцький доводить, що лише за умови впровадження другого рівня пенсійної системи та забезпечення щорічного приросту пенсійних активів на рівні 20–25%, обсяг зазначеного сектора у середньостроковій перспективі спроможний досягти 2–3% від валового внутрішнього продукту. Це дозволить згенерувати додатковий довгостроковий інвестиційний ресурс в еквіваленті 130–195 мільярдів гривень, який може бути спрямований державою на фінансування стратегічних інфраструктурних та інноваційних проєктів [9, с. 410].

Крім того, О. В. Рудик наголошує, що важливим стратегічним напрямом розвитку організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення виступає запровадження і використання інноваційних механізмів управління, які мають орієнтуватися на: збільшення прибутковості вкладень пенсійних фондів; підвищення рівня прозорості й підконтрольності використання коштів; мінімізацію фінансових ризиків та посилення суспільної довіри до функціонування пенсійної системи [10, с. 860]. Варто підтримати також наукові погляди В. О. Кваса, який у своєму дисертаційному дослідженні обґрунтовує доцільність впровадження системи ранжування фондів, що повинно дозволити учасникам обирати оптимальні фонди для своїх вкладень та одночасно підвищити прозорість системи [11, с. 287].

Не менш значущим аспектом трансформації є забезпечення повної транспарентності діяльності НПФ та розширення інформаційного доступу для потенційних вкладників. У межах цього інформаційно-просвітницького вектора доцільно реалізувати технологічну модернізацію наявного сервісу «Пенсійний калькулятор» на вебпорталі ПФУ. Оскільки поточний функціонал цього цифрового інструмента повністю ізолюваний від ринку приватного накопичувального страхування, необхідним є інтегрування в результати

його розрахунків актуального переліку авторизованих недержавних пенсійних фондів, які мають чинні ліцензії Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, із прямим доступом до їхніх інвестиційних програм.

Розвиток ринку суттєво лімітується чинниками фінансово-освітнього та матеріального характеру. Хронічний дефіцит вільних грошових коштів змушує більшість українських сімей зосереджуватися виключно на поточному споживанні та задоволенні першочергових матеріальних потреб. Паралельно з цим, низький рівень фінансової грамотності населення блокує усвідомлення переваг капіталізації та різниці між солідарною системою та інструментами індивідуального накопичення. Подібний інформаційний вакуум формує пасивну модель поведінки у контексті стратегічного планування власного майбутнього. Як наслідок, інститут недержавного пенсійного забезпечення в Україні досі не набув ознак масового соціального інструменту, залишаючись доступним обмеженому колу осіб.

Загальносвітова практика держав-членів Європейського Союзу демонструє якісно вищі інституційні параметри функціонування накопичувальних пенсійних інструментів. З метою проведення компаративного аналізу будови пенсійного забезпечення у глобальному вимірі австралійським Інститутом Mercer CFA було розроблено та впроваджено Глобальний пенсійний індекс (Global Pension Index). Зазначений аналітичний інструментарій дозволяє здійснювати моніторинг та оцінку ефективності відповідних систем у 48 країнах світу, під юрисдикцією яких сукупно перебуває близько 65% населення планети [12].

Методологія цього моніторингу передбачає декомпозицію кожної національної моделі за трьома інтегральними субелементами: 1) рівень адекватності (із питомою вагою 40%), який верифікує обсяг базової підтримки, параметри державних асигнувань, темпи капіталізації активів, специфіку володіння нерухомістю та архітектурне проектування накопичувальних процесів; 2) показник стійкості (35% загальної оцінки), що охоплює демографічні тренди, макроекономічну динаміку, обсяги суверенного боргу, рівень публічних видатків та сукупні резерви; 3) критерій цілісності (25% ваги), спрямований на аудит якості комунікаційних каналів, корпоративного управління, операційних витрат, а також надійності регуляторного нагляду та правового захисту вкладників [13].

Слід констатувати, що вітчизняна система соціального захисту традиційно не залучається до моніторингових звітів Глобального пенсійного індексу Mercer CFA, які сфокусовані переважно на високорозвинених економіках. Водночас, у межах альтернативних міжнародних оціночних механізмів, які досліджують вектори демографічного старіння, зокрема за критеріями Global AgeWatch Index, Україна постійно перебуває в аутсайдерах за параметрами матеріального та соціального добробуту осіб похилого віку (зокрема, фіксувалося 73-тє місце із 96 можливих), що безпосередньо відображає незадовільну якість життя старшої вікової групи населення [14].

З огляду на зазначене, особливу науково-практичну цінність має структура пенсійного забезпечення Нідерландів, яка стабільно утримує провідні позиції у світових рейтингах. Нідерландська парадигма побудована на трикомпонентній основі, де центральне функціональне навантаження покладено на другий (корпоративний) рівень квазі-обов'язкового типу. Поряд із базовою державною виплатою (AOW), що гарантує мінімальне покриття життєвих потреб, колективні угоди між роботодавцями та профспілками охоплюють майже 90% офіційно працевлаштованого населення країни.

Фундаментальним чинником високої результативності моделі є фіскальне стимулювання: поточні внески можуть вираховуватися з оподаткованого доходу громадян, тоді як фіскальні зобов'язання виникають уже на етапі безпосереднього отримання пенсійних виплат, коли ставка збору є суттєво нижчою [15]. Крім того, приріст капіталу від інвестиційної діяльності на фазі акумуляції фінансових ресурсів, як правило, звільнений від фіскального обтяження, що суттєво посилює дію ефекту складних відсотків у довгостроковому періоді [16].

Вагомим фактором залученості суб'єктів є також диверсифікація спеціалізованих інструментів заощадження, зокрема пенсійних інвестиційних рахунків, анuitетних угод та цільових банківських програм, які адаптовані під індивідуальні фінансові профілі різних категорій населення, включно із самозайнятими особами та фрілансерами [17]. Значущою юридичною гарантією є право на добровільне продовження участі у накопичувальних програмах навіть у разі розірвання трудових контрактів із збереженням фіскальних пільг протягом законодавчо встановленого часового ліміту. Також державою застосовуються механізми загальних податкових кредитів та знижок, які мінімізують обсяг податкових зобов'язань чи соціальних зборів, опосередковано розширюючи інвестиційну спроможність громадян [18].

Враховуючи успішний досвід Нідерландів, доречно погодитися з позицією О. І. Зварича та В. В. Волошина стосовно того, що першочерговим кроком у процесі удосконалення системи НПЗ в Україні має

стати саме гармонізація вітчизняного законодавства із правом ЄС. У контексті європейської інтеграції України ключове значення має імплементація положень Директиви Європейського Парламенту і Ради 2016/2341 (стосовно стандартів діяльності установ професійного пенсійного забезпечення) та Директиви 2014/50/ЄС (щодо покращення мобільності працівників у межах держав - членів ЄС) [20, 21]. Крім того, автори наголошують на необхідності модернізації організаційної структури самих НПФ. Це передбачає посилення персональної відповідальності керівництва, впровадження жорстких стандартів корпоративного управління та обов'язкового незалежного аудиту їхньої діяльності [19, с. 275].

**Висновки.** Резюмуючи вищевикладене, варто констатувати, що незадовільна динаміка розвитку та низька популярність інституту приватного пенсійного накопичення в Україні зумовлені комплексом взаємопов'язаних бар'єрів. Серед них визначальними є глибока ментальна криза довіри населення до фінансового сектора, обмежені матеріальні можливості українських сімей, дефіцит дієвих державних гарантій захисту вкладів, а також відсутність гнучких стимулів для інтеграції громадян у накопичувальні програми. Водночас, аналітичне дослідження передового європейського досвіду свідчить, що стабільне функціонування недержавних пенсійних моделей детермінується не лише наявністю розвиненої інфраструктури, а й проактивною позицією публічної влади щодо створення сприятливого фіскального та правового середовища.

Формування ефективної системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні має здійснюватися через послідовну реалізацію кількох взаємопов'язаних стратегічних орієнтирів. Базовим вектором модернізації визначено невідкладну правову гармонізацію вітчизняного законодавчого масиву із правом ЄС, що передбачає імплементацію Директиви 2016/2341 та Директиви 2014/50/ЄС з метою адаптації інфраструктури ринку до європейських стандартів діяльності й забезпечення мобільності працівників. Тісно пов'язаною з цим напрямом є реструктуризація внутрішньої організаційної моделі недержавних пенсійних фондів на засадах втілення жорстких нормативів корпоративного управління, посилення персональної відповідальності менеджменту та запровадження обов'язкового незалежного аудиту. Розвиток організаційно-економічного механізму накопичувального страхування потребує також застосування інноваційних фінансових інструментів адміністрування активів задля підвищення їхньої прибутковості, мінімізації інвестиційних ризиків та впровадження прозорої системи ранжування фондів.

Поряд із реформуванням внутрішнього сектору, критично важливого значення набуває запозичення європейського досвіду фіскального стимулювання, зокрема моделі Нідерландів, у частині впровадження гнучких податкових кредитів та вирахувань з оподаткованого доходу громадян на етапі акумуляції заощаджень. Фінальним технологічним кроком, спрямованим на подолання ментальної кризи суспільної довіри та підвищення фінансової грамотності населення, має стати діджиталізація сервісів Пенсійного фонду України через інтеграцію у вебпортал «Пенсійний калькулятор» інтерактивної системи моделювання недержавних заощаджень із прямим доступом до інвестиційних програм авторизованих ліцензованих фондів.

Реалізація запропонованих кроків повинна не лише гарантувати належні стандарти життя майбутніх пенсіонерів, а й закласти необхідні правові та економічні передумови для гармонізації національної системи соціального захисту з критеріями провідних країн світу.

### Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України .1996. № 30. С. 141 (дата звернення: 03.05.2026).
2. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. *OECD*. 2025. URL: [https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025\\_940cee85-en.html](https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en.html) (дата звернення: 03.05.2026).
3. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> (дата звернення: 04.05.2026).
4. УАІБ: Щомісячний огляд діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. Липень 2025 року. Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/npf-month/uaib-shchomisyachniy-oglyad-diyalnosti-nederzhavnih-pensiynih-fondiv-v-ukrajini-lipen-2025-roku> (дата звернення: 09.05.2026).
5. Квас В. О., Олешко А. А. Теоретичне обґрунтування удосконалення і розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 16. С. 74-78. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.16.74> (дата звернення: 09.05.2026).

6. Бондаренко Н. В., Власюк С. А., Підпригора С. М. Переваги та недоліки недержавного пенсійного страхування в Україні. Гармонійний розвиток економіки України в умовах трансформаційних перетворень. 2021. С. 53-59. URL: <https://lib.udau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7c0c6ccf-1b48-453e-a2db-c8b80c2f6532/content> (дата звернення: 11.05.2026).
7. Яворська Т. В. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: ідентифікація загроз та викликів. Соціально-правові студії. 2021. Вип. 4 (14). С. 164-170. URL: [https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/S&LS\\_2021\\_Vol.%204,%20No.%204\\_164-170.pdf](https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/S&LS_2021_Vol.%204,%20No.%204_164-170.pdf) (дата звернення: 11.05.2026).
8. Krushynska A., Kravets I. Non-State Pension Insurance as a Promising Area of Social Policy of Ukraine. *University Scientific Notes*. 2022. Pp. 160-176. DOI: [https://unz.univer.km.ua/index.php/unz/en/article/view/85-86\\_160-176](https://unz.univer.km.ua/index.php/unz/en/article/view/85-86_160-176) (дата звернення: 13.05.2026).
9. Bashutsky R. Analysis of the state of private pension provision in Ukraine: problems, potential and macro-economic impact. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2025. № 5. Pp. 403-412. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-346-5-60> (дата звернення: 13.05.2026).
10. Рудик О.В. Основні напрями удосконалення організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян на шляху інтеграції в ЄС. Сталий розвиток економіки. 2026. Вип. 1 (58). С. 856-862. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-114> (дата звернення: 29.05.2026).
11. Квас В.О. Економічний механізм недержавного пенсійного забезпечення в трансформаційній системі України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Київський національний університет технологій та дизайну. 2025. 329 с. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/31623/1/Kvas\\_dissertation.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/31623/1/Kvas_dissertation.pdf) (дата звернення: 29.05.2026).
12. Mercer CFA Institute Global Pension Index 2024. (2024). *Research & Policy Center*. 2024. URL: <https://rpc.cfainstitute.org/sites/default/files/-/media/documents/article/industry-research/mercer-global-pension-index-2024.pdf> (дата звернення: 15.05.2026).
13. An analysis and ranking of 52 pension systems around the world. (2025). *Mercer CFA Institute Global Pension Index*. 2025. URL: <https://www.mercer.com/en-gb/insights/investments/market-outlook-and-trends/mercer-cfa-global-pension-index/> (дата звернення: 15.05.2026).
14. Global AgeWatch Index Index: Insight report (2015). *HelpAge International*. URL: <https://www.helpage.org/silo/files/global-agewatch-index-2015-insight-report.pdf> (дата звернення: 16.05.2026).
15. Building up a pension. (2026). *KVK*. URL: <https://www.kvk.nl/en/finance/building-up-a-pension/> (дата звернення: 18.05.2026).
16. CMS Expert Guide to Pensions in Netherlands. (2025). *CMS*. URL: <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-pensions/netherlands> (дата звернення: 18.05.2026).
17. Pension provisions for self-employed professionals without staff (zzp'ers). (n.d.). *business.gov.nl*. URL: <https://business.gov.nl/starting-your-business/pension-and-insurance/pension-provisions-for-self-employed-professionals/> (дата звернення: 22.05.2026).
18. Tax credits (international) | Tax Administration. (n.d.). *Belastingdienst Nederland | Belastingdienst*. URL: <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/en/individuals/content/tax-credits-international> (дата звернення: 22.05.2026).
19. Зварич О.І., Волошин В.В. Перспективи удосконалення системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Проблеми економіки. 2025. Вип. 3 (65). С. 273-282. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-3-273-282> (дата звернення: 29.05.2026).
20. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/2341 від 14 грудня 2016 року про діяльність установ професійного пенсійного забезпечення (УППЗ) та нагляд за ними (нова редакція). 2016. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_036-16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_036-16#Text) (дата звернення: 27.05.2026).
21. Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/50/ЄС від 16 квітня 2014 року про мінімальні вимоги для підвищення мобільності працівників між державами-членами шляхом покращення набуття та збереження додаткових пенсійних прав (текст, що стосується ЄЗ). 2014. Офіційний вісник ЄС. С. 1-7. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L\\_.2014.128.01.0001.01.EN.G&toc=OJ%3AL%3A2014%3A128%3ATOC](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.128.01.0001.01.EN.G&toc=OJ%3AL%3A2014%3A128%3ATOC) (дата звернення: 29.05.2026).

## References

1. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine] (1996). Zakon Ukrainy №254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy - Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
2. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. (2025). *OECD*. [https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025\\_940cee85-en.html](https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en.html) [in English].
3. Pro nederzhavne pensiine zabezpechennia [On private pension provision]. (2003). Zakon Ukrainy № 1057-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> [in Ukrainian].
4. UAIB: Shchomisiachnyi ohliad diialnosti nederzhavnykh pensiinykh fondiv v Ukraini [Monthly review of the activities of non-state pension funds in Ukraine]. (2025). *Ukrainska Asotsiatsiia Investytsiinoho Biznesu - Ukrainian Association of Investment Business*. Retrieved from <https://www.uaib.com.ua/analituaib/npf-month/uaib-shchomisyachnyi-oglyad-diyalnosti-nederzhavnih-pensiynih-fondiv-v-ukrajini-lipen-2025-roku> [in Ukrainian].
5. Kvas, V. O., & Oleshko, A. A. (2025). Teoretychne obgruntuvannia udoskonalennia i rozvytku systemy nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [Theoretical justification for the improvement and development of the non-state pension system in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investment: Practice and Experience*, 16, 74-78. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.16.74> [in Ukrainian].
6. Bondarenko, N. V., Vlasiuk, S. A., & Pidopryhora, S. M. (2021). Perevahy ta nedoliky nederzhavnoho pensiinoho strakhuvannia v Ukraini [The advantages and disadvantages of private pension insurance in Ukraine]. *Harmoniini rozvytok ekonomiky Ukrainy v umovakh transformatsiinykh peretvoren - The harmonious development of Ukraine's economy amidst transformational changes*, 53-59. Retrieved from <https://lib.udau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7c0c6ccf-1b48-453e-a2db-c8b80c2f6532/content> [in Ukrainian].
7. Yavorska, T. V. (2021). Nederzhavne pensiine zabezpechennia v Ukraini: identyfikatsiia zahroz ta vyklykiv [Private pension provision in Ukraine: identifying threats and challenges]. *Sotsialno-pravovi studii - Social and Legal Studies*, 4 (14), 164-170. [https://slsjournal.com.ua/web/uploads/pdf/S&LS\\_2021\\_Vol.%204,%20No.%204\\_164-170.pdf](https://slsjournal.com.ua/web/uploads/pdf/S&LS_2021_Vol.%204,%20No.%204_164-170.pdf) [in Ukrainian].
8. Krushynska, A., & Kravets, I. (2022). Non-State Pension Insurance as a Promising Area of Social Policy of Ukraine. *University Scientific Notes*, 160-176. DOI: [https://unz.univer.km.ua/index.php/unz/en/article/view/85-86\\_160-176](https://unz.univer.km.ua/index.php/unz/en/article/view/85-86_160-176) [in Ukrainian].
9. Bashutskyy, R. (2025). Analysis of the state of private pension provision in Ukraine: problems, potential and macroeconomic impact. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, 5, 403-412. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-346-5-60> [in Ukrainian].
10. Rudyk, O. V. (2026). Osnovni napriamy udoskonalennia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu pensiinoho zabezpechennia hromadian na shliakhu intehtatsii v YeS. [Key areas for improving the organisational and economic framework for pension provision for citizens as part of the process of integration into the EU]. *Stalyi rozvytok ekonomiky - Sustainable economic development*, 856-862. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-114> [in Ukrainian].
11. Kvas, V. O. (2025). Ekonomichnyi mekhanizm nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia v transformatsiinii systemi Ukrainy [The economic mechanism of non-state pension provision in Ukraine's transitional system]. *Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu. Kyivskiy natsionalnyi universytet tekhnologii ta dyzainu - Kyiv National University of Technologies and Design*, 329. Retrieved from [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/31623/1/Kvas\\_dissertation.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/31623/1/Kvas_dissertation.pdf) [in Ukrainian].
12. Mercer CFA Institute Global Pension Index 2024 (2024). *Research & Policy Center*. Retrieved from <https://www.mercer.com/en-gb/insights/investments/market-outlook-and-trends/mercercfa-global-pension-index/> [in English].
13. An analysis and ranking of 52 pension systems around the world. (2025). *Mercer CFA Institute Global Pension Index*. Retrieved from <https://www.mercer.com/en-gb/insights/investments/market-outlook-and-trends/mercercfa-global-pension-index/> [in English].
14. Global AgeWatch Index Index: Insight report. (2015). *HelpAge International*. Retrieved from <https://www.helpage.org/silo/files/global-agewatch-index-2015-insight-report.pdf> [in English].
15. Building up a pension (2026). *KVK*. Retrieved from <https://www.kvk.nl/en/finance/building-up-a-pension/> [in English].

16. CMS Expert Guide to Pensions in Netherlands. (2025). *CMS*. Retrieved from <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-pensions/netherlands> [in English].
17. Pension provisions for self-employed professionals without staff (zzp&#39;ers). (n.d.). *business.gov.nl*. Retrieved from <https://business.gov.nl/starting-your-business/pension-and-insurance/pension-provisions-for-self-employed-professionals/> [in English].
18. Tax credits (international) | Tax Administration. (n.d.). *BelastingdienstNederland*. Retrieved from <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/en/individuals/content/tax-credits-international> [in English].
19. Zvarych O.I., Voloshyn V.V. (2025). Perspektyvy udoskonalennia systemy nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [Perspectives for improving the non-state pension system in Ukraine]. *Problemy ekonomiky - Economic problems*, 3 (65), 273-282. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-3-273-282> [in Ukrainian].
20. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (YeS) 2016/2341 pro diialnist ustanov profesiinoho pensiinoho zabezpechennia (UPPZ) ta nahliad za nymy (nova redaktsiia) [Directive (EU) 2016/2341 of the European Parliament and of the Council on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision (IORPs) (recast)]. (2016). *Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy - The official web portal of the Ukrainian Parliament*. [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_036-16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_036-16#Text) [in Ukrainian].
21. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady 2014/50/YeS pro minimalni vymohy dlia pidvyshchennia mobilnosti pratsivnykiv mizh derzhavamy-chlenamy shliakhom pokrashchennia nabuttia ta zberezhennia dodatkovykh pensiinykh prav [Directive 2014/50/EU of the European Parliament and of the Council on minimum requirements for enhancing worker mobility between Member States by improving the acquisition and preservation of supplementary pension rights Text with EEA relevance]. (2014). *Ofitsiinyi visnyk YeS - Official Journal of the EU*, 1-7. Retrieved from [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L\\_.2014.128.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2014%3A128%3ATOC](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.128.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2014%3A128%3ATOC) [in English].

Стаття надійшла 11.05.2026

Стаття прийнята до друку 15.06.2026

Опубліковано 31.08.2026